

ψυχολογία καὶ στὴν ταχτική τοῦ Ἑλληνισμοῦ, καὶ τὴν ἀναγκάζουν ν' ἀλλάξῃ ὁλότελα, ν' ἀφίσσῃ δηλ. τὴν ἴσασιν τὴν ἀνταρτική καὶ φιλελεύθερη στάση της καὶ νὰ γίνῃ συντηρητική. Ἡ θέσις λοιπὸν τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἀπὸ ἐπαναστατικὴ γίνεται συντηρητική, πισωδρομική. Αὐτὸ εἶναι τὸ περιεργότερο καὶ σπουδαιότερο σημεῖο στὴν ἐξέλιξιν τῆς ψυχολογίας τῆς νεωτέρας Ἑλλάδας, ποὺ ξηγᾷ πολλὰ πράγματα καὶ ποὺ δυστυχῶς κανεὶς δὲν μπόρεσε σύγκαιρα νὰ διαγνώσῃ καὶ ξηγήσῃ σωστά.

Τότε μονάχα θὰ μπορούσε νὰ βαστάξῃ ἡ Ἑλλάδα ἴσασιν τὴν ἐπαναστατικὴ καὶ φιλελεύθερη ψυχολογία της, ἀν δὲ βγαίνανε στὴ μέση νέοι ἐξωτερικοὶ παράγοντες, ξητώντας τὸ δικαίωμα τῆς «ἐθνικῆς τους ὑπαρξέως» μετὰ καταστροφὴ τῆς μεγάλης Ἰδέας τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Μόλις ὁ Ἑλληνισμὸς ἀποφάσισεν νὰ λάβῃ ἐχτρικὴν στάσιν ἀπέναντι τῶν «ἐθνικῶν τάσεων» τῶν νέων γειτόνων, καὶ τοῦτο ὅχι τόσο ἀπάνου σὲ πραγματικὴ δύναμιν, ὅσο σὲ «ἱστορικοὺς λόγους» καὶ «ἱστορικὰ δίκαια», δὲν μπορούσε παρὰ νὰ δημιουργήσῃ πισωδρομική, συντηρητικὴ ψυχολογία.

Ὁ Ἑλληνισμὸς ἀρνιότανε τοὺς ἄλλους, ὅτι ὁ ἴδιος θεωροῦσε ἱερὸ καὶ ὅσις γιὰ τὸν ἑαυτὸ του. Γιὰ νὰ μὴν ἰδῇ τὴν μεγάλῃ του Ἰδέαν ἐντελῶς καταστραμένη ἄρχισε νὰ εὐχεταὶ κρυφὰ νὰ μείνουν ὅλα στάσιμα, νὰ διαρκέσῃ αἰωνίως τὸ ἄθλιο φεουδαλικὸ καθεστὼς τῆς Τουρκίας. Τὸ πῶς τὸ τέτοιο εἴτανε ἀδύνατον, τὸ πῶς ἡ ἐξέλιξιν ἀργὰ ἢ γλήγορα θὰ ἐφέρνηε ἀστικὴ ἐπανάστασις στὴν Τουρκία καὶ πλήρη πολιτικὴ χειραφέτησις τῶν διαφόρων φυλῶν τοῦ Αἴμου, καὶ πῶς ἐπομένως θὰ εἴτανε καλὺτερον μὲν γιὰ πάντα ν' ἀφίσσῃ τὰ «ἱστορικὰ δίκαια» καὶ λοιπὰ μορμολόκεια καὶ νὰ λάβῃ τὴν πραγματικότητα ὅπως εἶναι, αὐτὸ ποτὲ δὲ θέλησε, μήτε μπόρεσε νὰ τὸ σκεφτῇ ὁ Ἑλληνισμὸς, ἐπειδὴ, ὅπως εἶπαμε, σὲ μὴ ἀνεπτυγμένους κοινωνίας λείπει ἡ ἐπιστημονικὴ μόρφωσις, καὶ ἐπομένως δὲν τοὺς εἶναι δοσμένον νὰ καταλαβαίνουν τὴν πραγματικότητα καὶ νὰ προβλέπουν τὸ μέλλον.

Τραγικὴ ἡ μοῖρα τῶν κοινωνιῶν καὶ ἐθνῶν, ποὺ ἡ ἱστορία τὰ ἀναγκάζει, χωρὶς νὰ τὸ θέλουν, καὶ νὰ τὸ συνκαθάνουνται, νὰ παίρνουν συντηρητικὴ, πισωδρομικὴ θέσιν. Μπορεῖ νὰ ἔχουν ὅλα τὰ προτερήματα, νὰ εἶναι ἐξυπνεῖς, ν' ἀποκτήσουν ἐξωτερικὴ μόρφωσις μεγάλη, καὶ ὅμως χωρὶς νὰ τὸ συνκαθάνονται νὰ εἶναι συντηρητικὲς ἀπὸ φόβον μήπως

ἀντίθετη φιλελεύθερη πολιτικὴ τὰ ἀναγκάζῃ νὰ ἀναγνωρίσουν δικαιώματα καὶ στοὺς ἄλλους, ποὺ θὰ ἰσοδυναμοῦν μετὰ τελειωτικὸ χάσιμον τῆς ἰδίας φανταστικῆς ἰδιοκτησίας.

Καλύτερα μεγάλα ἐνεῖρα—ἔστω καὶ οὐτοπιστικὰ—παρὰ μικρὴ πραγματικότητα. Νά, ἡ τραγικὴ ψυχολογία τῶν ἐθνῶν ποὺ εἶχαν ἄλλοτε μεγάλη ἱστορία καὶ παραδόσεις. Τραγικὴ ψυχολογία, ποὺ κατ' ἀνάγκην ὁδηγεῖ τὸ ἔθνος αὐτὸ σὲ οὐτοπιστικὴ, ψεύτικη ἐχτίμησιν τῆς πραγματικότητος, ἐπομένως καὶ ἐσφαλμένην, ὀλεθρία πολιτικὴ ταχτική. Τέτοια εἴτανε ὅλη ἡ ταχτική τοῦ Ἑλληνισμοῦ, καὶ τὰ ἀναπόφευκτα, ὀλεθρία ἀποτελέσματα τὰ βλέπουμε σήμερον ὁλοφάνερα. Ἡ πραγματικότης μᾶς ἐκδικεῖται τρομερά. Οὐτε ἓνας φίλος! Ὅλοι ἐχτροί! Ἰατὶ σὲ ὅλους ἀρνιότανε ὁ Ἑλληνισμὸς τὸ δικαίωμα τῆς ὑπαρξέως.

Ἔτσι, ἀντίθετα ἀπὸ μᾶς, βλέπουμε τὰ νέα ἔθνη, τὰ χτῆς ἀκόμα ἐντελῶς βάρβαρα, ποὺ ὅμως χάριν στὴν πιεζόμενη, ἐπομένως καὶ ἐπαναστατικὴν θέσιν, ἔχουν τὴν εὐκολίαν νὰ παίζουν τὸ ρόλο φιλελευτέρων, ριζοσπαστικῶν κοινωνιῶν, βλέπουμε αὐτὰ τὰ ἔθνη, ποὺ στὸν καιρὸ τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπανάστασης κοιμοῦνταν τὸ βαθύ, φεουδαλικὸ τους ὕπνον, νὰ ἀρχίζουν νὰ παίζουν τὸν ἐπαναστατικὸν ρόλον, καὶ νὰ κορδώνονται ἀπέναντι τοῦ κόσμου σὰ φύσει τάχατες φιλελεύτερα, ἀντίθετα πρὸς τοὺς φύσει δὴθεν συντηρητικούς Ἑλληνες. Καὶ ὁ εὐρωπαϊκὸς κοσμάκης τὰ πιστεύει, ἐπειδὴ καὶ αὐτὸς κρίνει μετὰ τὸ μέτρο τῆς στιγμῆς, θαμπώνεται ἀπ' τὸ φαινόμενο ποὺ βλέπει μπροστά του, λίγο ἐνδιαφερόμενος γιὰ τὴν ἱστορίαν, καὶ θέλοντας ὅλα τὰ πράγματα νὰ τὰ πάρῃ φύσει καὶ ἐκ θεοῦ. Ἔτσι κατάντησε τὸν τελευταῖον καιρὸ νὰ πιστέψουνε πῶς ὁ Ἑλληνας εἶναι φύσει συντηρητικὸς, καὶ τὰ ἄλλα ἔθνη τοῦ Αἴμου φύσει φιλελεύτερα, χωρὶς νὰ κοιτάζουμε τὸ προσωρινὸν τοῦ φαινομένου, ποὺ προσπαθήσαμε νὰ ἐκθέσουμε.

Ἐνῶ λοιπὸν οἱ Ἕλληνες βρῖσκονταν ἀκόμα στὸν ἐπαναστατικὸν οἶστον, φανταζόμενοι πῶς σ' ὅλη τὴν Ἀνατολὴν ὑπάρχουν μόνο δυὸ ἔθνη, οἱ Ἕλληνες καὶ οἱ Τούρκοι, καὶ πῶς οἱ τελευταῖοι ἔπρεπε νὰ ὑποχωρήσουν στὴν ἐρμὴ τῆς μεγάλης Ἑλλάδας, οἱ Ρουμάνοι ἰδρύσανε τὴν ἡγεμονίαν τους, καὶ τὸ 1848 ἔκαναν τὴν ἀστικὴν τους ἐπανάστασιν, ἢ μᾶλλον τὴν ἀστικὴν τους μεταπολίτεψιν. Τὸ μόνο ποὺ μπόρεσαν νὰ ποῦν οἱ Ἕλληνες σ' αὐτὸ εἴταν,

πῶς ὅλοι οἱ Ρουμάνοι εἴτανε «ἐκρουμανισθέντες Ἕλληνες!»

Ἦστερα ἀπὸ 25 πόντου κατὰ χρόνια οἱ Βούλγαροι κάμναν τὸ πρῶτον βῆμα τῆς ἀστικῆς ἐθνικῆς τους παλιγγενεσίας: ζήτησαν ἐκκλησιαστικὴ χειραφέτησιν ἀπὸ τὸ Ἑλληνικὸν Πατριαρχεῖον, σχεδιάζοντας μετὰ ταῦτα καὶ τὴν ἐθνικὴν τους ἀναγέννησιν. Φαινόμενο ἀναπόφευκτον, φυσικὸ καὶ τόσο δίκαιον, ὅσο δίκαιος εἶναι καὶ ὁ ἐθνικὸς χειραφετισμὸς τῆς Ἑλλάδας καὶ τῶν ἄλλων ἐν γένει λαῶν. Στὸν 19 αἰῶνα, αἰῶνα κατ' ἐξοχὴν τῆς ἀναγέννησης τῆς ἐθνικῆς συνειδήσεως τῶν λαῶν, μπόρεσαν οἱ Βούλγαροι νὰ ἑκκολουθοῦν τὸ μεσαιωνικόν, φεουδαλικόν τους ὕπνον, ὑποταγμένοι αἰώνια πολιτικῶς στοὺς Τούρκους καὶ ἐκκλησιαστικῶς (=πνευματικῶς) στοὺς Ἕλληνες; Ὁχι βέβαια. Οἱ Ἕλληνες ὅμως δὲν μπόρεσαν νὰ καταλάβουν ὁρθὰ τὴν σημασίαν τοῦ βουλγαρικῶν κινήματος, καὶ μοιραῖα πῆραν ἀπέναντί του ἐχτρικὴν στάσιν.

Τραγικὴ ἱστορικὴ μοῖρα. Οἱ Ἕλληνες μὴ θέλοντας, ἢ μᾶλλον μὴ μπορώντας νὰ ἰδοῦν μετὰ προσκατάληπτα μάτια τὴ βαθύτερην σημασίαν τοῦ βουλγαρικῶν κινήματος, εἰδὼν σ' αὐτὸ ἐπιπόλαιες ἐξηγήσεις, παίρνοντας διάφορα προσχήματα γιὰ αἰτίαι: Φταῖνε οἱ ραδιουργίαι τῆς Ρωσίας, ἡ στάσις τοῦ Πατριαρχείου, ἡ πολιτικὴ τοῦ Φαρμακίδου κ.τ.λ. Ἀντὶ νὰ γίνῃ φιλικὸς συμβιβασμὸς, ἤρθε μοιραῖα τὸ σχίσμα, ποὺ περισσότερο ὑποδοθήθηκε τὸν ἐθνικὸν ξεχωρισμὸν καὶ τὴν ἀναγέννησιν τῶν Βουλγάρων. Σὲ λίγο ἔγινε καὶ τὸ στερνότερον ἀναπόφευκτον καὶ φυσικὸν βῆμα, ἡ πολιτικὴ χειραφέτησις τῶν Βουλγάρων καὶ ἡ ἰδρύσις τῆς ἡγεμονίας τους.

Κ' ἐδῶ οἱ Ἕλληνες, ἀντὶ νὰ φιλιωθοῦν μετὰ τὸ ἀναπόφευκτον γεγονός, καὶ ἀντὶ νὰ πάρουν ἀπέναντί του θετικὴν δράσιν, προτίμησαν νὰ πονοκεφαλῶν μετὰ ἐπιπόλαιες ἐξηγήσεις τοῦ πράγματος, καὶ νὰ ξεθυμαίνουσιν σὲ βροσιὰς καὶ ὀλοθυμούς. Κ' ἐνῶ τοῦτοι παρηγοριότανε μετὰ τίς φωνάς, οἱ Βούλγαροι ἤσυχον ἔχτιζαν τὸ βασίλειόν τους, ἔταιμοι στὴν πρώτη περίστασιν νὰ ἐκδικηθοῦν. . . Τὰ πέρα κατὰ τὰ ξέρουμε καὶ τὰ ἐννοεῖ κανεὶς εὐκολὰ μετὰ τὴν ἀποψιν, ποὺ πῆραμε.

(Ἀκολουθεῖ)

Γ. ΣΚΑΗΡΟΣ

ΠΕΤΡΟΥ ΨΗΛΟΡΕΙΤΗ

ΣΠΑΣΜΕΝΕΣ ΨΥΧΕΣ*

Δὲ σάλευε πιά. Φοβότανε. Μίση στὸ θαμπὸ τὸ ἐκκλησιαστικὸν φῶς τοῦ καντηλιοῦ, τὰ λαιμά της εἴσανε κεχρῖμπαρένια. Κ' ἔτσι ποὺ ἀνασηκωνότανε τὰ στήθια της, ἀνῆσυχον καὶ ἀνταρμένον, σείονταν καὶ γελοῦσε ὁ χρυσὸς σταυρὸς ποὺ εἴτανε κρεμασμένος μετὰ μιὰ ροζ κορδελίτσα ἀπὸ τὸ λαιμὸν της καὶ ἔπαιζε χαρούμενος ἐν φεγγερῷ κρυφτὸ μετὰ τὸ φῶς τοῦ καντηλιοῦ. Ἐνας ἀλαφρὸς ἰδρὼς δροσοῦλιζε τὰ δύστυχα μελίσγιά της Χρυσούλας. Καὶ τὰ μαλλὰκια τῆς ἀνῆσυχον εἶχανε ξεχυλίσαι ἀπὸ τίς μεγάλες χτίνες καὶ χυθῆσανε στοὺς ὤμους καὶ ἀγκυλιάσανε τὸ λαιμὸν καὶ περιμένανε. Τὸ παράθυρον κλειστό, οἱ κουρτίνας ἀσάλευτες, ἡ ζώνη τῆς Χρυσούλας ρηγμένη ἀπάνω στὸν καναπέ σπάραιζε, τὸ κρεβάτι ἀπὸ πίσω ἔχασκε βελὸν καὶ τὸ κόνισμα τῆς γλυκειᾶς Παρθένας, ποὺ εἴτανε ἀποπνῶν, δὲ φαινότανε τώρα μέσα στὸ σκοτάδι.—Ὁἷχε φύγει.

*) Ἡ ἀρχὴ στὸν ἀριθ. 355.

Θέ μου! ὀλομόναχον, ἀνυπεράσπιστον τὴν ἀφήνουνε τὴ Χρυσούλα ὅλα τὰ πράγματα γύρω. Πουθενὰ βοήθεια! Ἀπὸ ποῦ νὰ πιαστῇ, σὲ ποῖο ἄψυχο νὰ πῇ καὶ νὰ τοῦ πῇ τὸν πόνον της; Ἄν πῇ στὸν καναπέ, θὰ τρεῖται καὶ θὰ φωνάζει καὶ θὰ τῆν προδοῖ στὸν Ὀρέστη. Ἄν πιαστῇ ἀπὸ τὰ πόδια τοῦ κρεβατιοῦ, αὐτὰ θὰ σειστοῦν καὶ θὰ τραντάξουνε καὶ ὅλη ἡ κάμερα θὰ γεμίσει ἀπὸ τίς φωνάς τους καὶ ὁ Ὀρέστης μετὰ οἶχτον καὶ συγκρατημένη ἀγανάχτησιν θὰ τῆν σπρώξῃ μετὰ τὸ χέρι του καὶ θὰ τῆς πῇ:

—Καθμένη Χρυσούλα, σὺν παιδάκι κανεῖς... Κι ἂν πῇ στὰ πόδια τοῦ Ὀρέστη καὶ τοῦ πῇ:

—Ἐλεος! Ἐλεος! Πῆς μου ἓνα γλυκὸν λόγο, Ὀρέστη μου, γιατί θὰ πεθάνω!

Ἐάφου, τὸ κορμάκι της ὅλο σείστηκε.

Ὁ Ὀρέστης ἀποπίσσω τῆς σιγᾷ σιγᾷ εἶχε συρθεῖ καὶ τῆς ἀγκυλιάζε τὴ μέση καὶ ἔσκυψε τὸ κεφάλι καὶ τῆς φιλοῦσε σιγαλινὰ καὶ ἀθόρυβα τὰ μαλλιά. Ἀγάλια, ἀγάλια, σὰ νὰ τῆς ζητοῦσε συχώρεσιν καὶ ἡσυχονία. Καὶ τὰ φιλιὰ κατεβαίνανε ὡς τίς ρίζες τῶν μαλλιῶν καὶ τίς μουσκεύανε μετὰ ἰδρὸν, κατεβαίνανε ὡς τὴν ψυχὴ καὶ τὴν κάνανε χίλια κομμάτια.

—Μή! Μή! Μή!...

στέναζε ἡ δύστυχον Χρυσούλα καὶ λύγιζε τὸ κορμί της. Θέλησε νὰ φύγῃ, νὰ σωθεῖ, καὶ ἔπρεπε μίση στὴν ἀγκυλιά τοῦ Ὀρέστη, ἀπελπισμένη.

Κι αὐτὸς τῆν σήκωσε ἀπάνω στὰ χέρια του σὰν ἐχτὸν σκοτωμένον ποὺ τὸν πᾶμε παρὰμερὰ νὰ τὸν κουροῖσθωμε.

Καὶ τὴν πῆγε καὶ τὴν ζάπλωσε στὸ κρεβάτι (στὸ κρεβάτι ἦν στὸ μνημα;) Καὶ τότε τὸ στόμα της, ποὺ εἴτανε πάντα σφαγμένο μετὰ τὸ κοφτερὸ μαχαίρι τοῦ Καημοῦ καὶ δὲν ἐβγαλε αἷμα, προσπάθησε νὰ χαμογελάσῃ πάλιν καὶ ἔρχισε ξεφρενιασμένο, δαγκωμένο, τρελλό, νὰ σπαραξέται καὶ νὰ κλαίει καὶ νὰ δέεται.

Θέ μου! Θέ μου!

Β'.

VIBRATO

I

Ἀπανωτὰ τίς ἄλλες μέρες ἐρχόντανε τοῦ Ὀρέστη ἀπὸ τοὺς φίλους του τὰ γράμματα τὰ εἰρω-

ΣΑΜΟΘΡΑΚΗ*

(ΤΟ ΝΗΣΙ)

Ἐνθ' ὅρ' ὁ γ' ἐξ ἁλὸς ἔχει ἰών, ἐλέμειρε
δ' Ἀχαιοί,
Τρωσὶν δαμναμένους, Αἰὲ δὲ κρατερῶς
ἐνεμέσσα

Ἐκεῖ στεκόμουν ποὺ εἶχε σταθεῖ ὁ θεὸς θυμωμένος καὶ χολόσκανε μὲ τὸν Δία. Κάθε πέτρα ἐλληνηκὴ τί εὐγενικὴ ποὺ εἶναι! Κάθε μιὰ εἶναι πατημένη ἀπὸ κάποιο θεό. Στάθηναι καὶ κύταξα. Τόσο ἦταν πυκνὰ φορτωμένοι ἀπὸ καλοκαιρικάτους ἀχνούς ὁ ἀέρας ποὺ μόλις φαινόταν ἡ Ἱμπρο, ἡ Ἀθίμνο, ἡ Μισυλήνη, τὸ Ἅγιον Ὄρος, ἡ Θάσο καὶ ἡ Ρούμели. Ἀποκάτω μου ἀπλονόταν δάκρυο τὸ νησί μὴ τὰ γραμμένα σύνορά του. Ἡ ἀνατολικὴ μεριά ἦταν ὅλη ξερά, φαλακρά καὶ κενὰ βουνῶν καὶ μύτες κάψαλα. Ἐκεῖ ζοῦν τὰ ἀγριοκάτσικα. Ποιὸς θὰ πᾶει νὰ τὰ κυνηγήσει στὰ ἀπάτητα κορφοβούνια; Κάποτε ὅμως ξεφεύγουν καὶ τὰ ἡμέρα καὶ πᾶν κοντὰ στὰ ἄγρια, καὶ τότε οἱ Σαμοθρακίτες, ἄλλα ἀγριοκάτσικα, πετιοῦνται καὶ αὐτοὶ στὰ μυτερὰ κορφοβούνια κυνηγώντας καταπῶν τὰ γίδια τους. Τὸ βορεῖνὸ τὸ πλάγι ὁλοσκέπαστο ἀπὸ φυτὰ καὶ ρεματιές μὲ πολλὰ νερά. Ὁ πύργος τοῦ Φωνιά δὲ φαίνεται, οὐδ' ὁ Φωνιάς ὁ ἴδιος, ἡ ἄγρια ρεματιά ποὺ κατεβάζει νερά καὶ νερά μὲ τίς βροχές καὶ παίρνει, ὅτι βρεῖ στὸ ὄροσόν της, πέτρες, δέντρα, ἀνθρώπους. Ἀλλὰ κάτω στὸν κάμπο ἅμα κατεβεῖ στὴν Κλαδερή κάνει καλὰ χωράφια. Εἰκεῖ στὸ βορεῖνὸ πλευρὸ τοῦ νησιοῦ εἶναι καὶ ἡ μεγάλη ἡ σπηλιά. Ἰσως ἐκεῖ ἐμνησκε ἡ Ἑκάτη καὶ τὴ νύχτα, μυστικὰ, τῆς θυσιάζαν οὐλούς. Ἰσως ἐκεῖ ἔφυγαν γὰρ νὰ κρυφτοῦν καὶ νὰ γλυτώσουν ἀπὸ τὴ σφαγῇ, οἱ περισσότεροὶ νησιῶτες ὅταν τοὺς κυνηγοῦσαν οἱ Τοῦρκοι. Μὰ τοὺς βρῆκαν καὶ τοὺς ἔσφαξαν ὅλους οἱ Τοῦρκοι χωρὶς ν' ἀντισταθῇ κανεὶς τους. Στὸ νότιον πλάγι εἶναι ἀμμουδιές καὶ ἐλαιῶνες καὶ ἕνα κατατόπι ποὺ ἔχει τίς καλλίτερες ἐλιές, ἡ Κοιτάδα. Καὶ καὶ πάρα πέρα στὴ δυτικὴ μεριά εἶναι οἱ Μακρολιές, τὸ Ξεροπόταμο καὶ τὸ μετόχι.

Ὅλα μοῦ τὰ ἔδειχνε ὁ Σαμοθρακίτης μὲ τὰ ὀνόματά τους. ἔλεγε ὀνόματα καὶ ἄλλα ὀνόματα ποὺ ἀκόμα ἀντικαλοῦν γλυκὰ στ' αὐτιά μου, Ἀκρω-

*) Ἡ ἀρχὴ στὸν ἀριθμὸ 355.

τήρι, Ἀγκιστρος, Σκεπαστό, Λουλούδι, Σφεντάμι, Ἀπόδαυλος, Κήπος, Κρεμαστό-νερό, Παναγία ἡ Κρεμώτισσα, Βάτος, Ἀμμος, Λάκωμα, Κουρμπέτι, Ἀλώνια, Μαλαθρία, Καρυώτες καὶ Καμαριώτισσα, ὀνόματα κάμπων καὶ ὀνόματα βουνῶν, καὶ ὀνόματα γιालῶν, βρυσῶν καὶ ποταμῶν. Ὅλα ἤθελα νὰ τὰ μάθω διψοῦσα γνώση, γιὰτὶ στὰ ὕψη ἐκεῖ ποὺ στεκόμουν ἀπὸ κάτω ἀπὸ τὸν οὐρανὸ καὶ ἀπὸ τὸν ἥλιο τὸ μεσημεριανὸ καὶ μέσ' στὸν ἀνεμὸ ποὺ μὲ τῶλεγε, ἡ ἀγάπη μου γιὰ τὸ νησί ἦταν ἔρωτας καὶ μ' ἔκαιγε. Ἦθελα νὰ μάθω κάθε γωνιά, κάθε κώχη, κάθε ἄκρη τοῦ νησιοῦ, καὶ κάθε πέτρα καὶ πετραδάκι, κάθε φυτὸ καὶ κάθε ζωντανό. Ἦθελα νὰ φιλήσω τὸν ἀέρα ποὺ χάζευε μὲ τέτοια ὁρμὴ τὸ ψηλοβούνι. Ἦθελα νὰ μετρήσω τὰ ὕψη καὶ τὰ βάθη, νὰ λογαριάσω τὰ μακρὰ καὶ τὰ πλάτη, νὰ φωτισθῶ, νὰ μάθω τ' ἀπόκρυφα ἐλα καὶ ἐλα τὰ μυστικά, νὰ βάλω τ' αὐτὶ μου παντοῦ, νὰ γρηκνήσω τίς φωνές, ν' ἀκούσω τὰ παλιὰ καὶ τὰ πολὺ παλιά, νὰ τρέξω ὁλοῦθε νὰ πιλαλήσω, νὰ δῶ τόπων ὁμορφίες γιὰ νὰ χαροῦν τὰ μάτια μου, νὰ μάθω κάθε κατατοπιὸ τὸ ὄνομα, νὰ γνωρίσω τοὺς νησιώτες ὅλους, νὰ νοιώσω τὴν ψυχὴ τους, νὰ μάθω τί ἦταν πρὶν τὸ νησί καὶ τί εἶναι τώρα καὶ ἴσως τί θὰ γίνῃ ὕστερα, τί τοῦ μέλλεται τοῦ νησιοῦ νὰ γίνῃ καὶ νὰ πλαγιάσω χάμω, ν' ἀκουμπήσω τ' αὐτὶ μου στὸ χῶμα νὰ νοιώσω τοὺς παλμούς, τὴ ζωὴ καὶ τὴν ψυχὴ τοῦ ἀγαπημένου καὶ ν' ἀγκαλιάσω τίς κατὰξερές τίς πέτρες τίς γυμνές νὰ τίς φιλήσω, ὡ δῖψα μεγάλη καὶ καυτερὴ γιὰ τὴ γνώση, ὡ ἔρωτα λάθρα, μὲ πῆρες ὅλον ἐκεῖ στὴν ἄκρη τοῦ βουνοῦ ἐνδὲς ὁλοζώντανου νησιοῦ, ἀγαπημένου.

Καὶ ὁ Σαμοθρακίτης ὅλο ἔλεγε τὰ πράγματα ποὺ μ' ἄρεσαν καὶ τὰ παλιὰ μοῦ φαίνονταν νέα.

— Κοιτάδα εἶναι τὸ μέρος ἐκεῖ δὲ κάτω τὸ δασὸ μὲ τὰ δέντρα. Ἐκεῖ εἶναι τὰ καλλίτερα ἐλαιοστάσια, εἶναι καὶ μιὰ πορτοκαλιά ἐκεῖ ἡ μόνη ποὺ φῦτρωσε στὸ νησί μας. Στὸν Ἀμμο ποὺ εἶναι φυτεμένες ἀπιδιὰς βγαίνουν τὰ καλλίτερα ἀπιδιὰ. Ἀμπέλια τρεῖς μονάχα ἔχουνε τώρα. Ἐναν καιρὸ ἦταν περισσότερα μὰ τὰ ἔβρυνε ἡ ἀρρώστια. Σὲ κείνη τὴν κορφή εἶναι τὸ παρεκκλήσι, ὁ Προφήτης Ἡλίας. . . . Ξέρεις, ἔχει φίδι τὸ νησί μας. . . . Πολλὲς κούκλες μαρμαρένιες κάψαμε μετ' τίς βρῆκαμε παραχωμένες, τίς ξιθάδαμε, τίς βάζαμε στὸ καμίνι καὶ γινόντουσαν ἀσθέστῃς. . . Τὸν παποῦ μου τότε σφάζαν οἱ Τοῦρκοι τὸν καιρὸ τοῦ χαλα-

μοῦ. . . . Γιὰ νὰ γλυτώσει ἡ γυναῖκα τοῦ πέταξε ἀπὸ τὰ βράχια φεύγοντας ἕνα παιδί τῆς βυζανιά-ρικο. . . .

Αὐτίκα δ' ἐξ ὄρεος κατεβήσεται παιπαλόντος
[κραιπνὰ
ποσὶ προβιβύς· τρέμε δ' οὐρεα μακρὰ
[καὶ ὕψι
ποσσὶν ἐπ' ἀθανάτοισι Ποσειδάϊνος ἰόντος.

Ὅταν κατέβαινε τὸ ἀπάτητο τὸ μακρὸ βουνὸ ὁ θεός, ἀπὸ καὶ ποὺ πήγαινα καὶ γὼ τώρα, ἔτρεμε καὶ τὸ βουνὸ καὶ τὸ δάσος ἀπὸ τὰ θάνατα πατήματα του. Καὶ ὅταν κατέβαινα ἐγώ, τὸ βουνὸ δὲν ἔτρεμε καὶ τὸ δάσος τὸ εἶχαν κάψει καὶ τὸ εἶχαν κάμει κάρβουνα οἱ Σαμοθρακίτες, ὅπως ἔκαμαν ἀσθέστη τὰ ἀγάλματα.

Ἦταν ἀπομεσήμερ καὶ τὸ μέρος ἐκεῖνο ἀπᾶνεμο· δύσκολα κατέβαινα γιὰτὶ γλιστροῦσαν οἱ ξεριζωμένες πέτρες ποὺ τίς χτυποῦσε ὁ ἥλιος καὶ πύρροναν τὸν ἀέρα. Παράσαμε τὴ ρεματιά ποὺ τὰ νερά τῆς ἔφαγαν τὴν πέτρα καὶ τὸ βουνό. Μὰς εἶδαν κ' ἔφυγαν φοβισμένα κατὰ τὰ κατσάβραχα μερικὰ ξεμοναχιασμένα γίδια. Παρπατούσαμε τώρα στὸν ἀντικρυνὸ ἔχτο ποὺ ἦταν πλαγιά ὅλο πέτρα, βράχια καὶ λιθάρια μακρὰ ἔφεγγε ἡ θάλασσα ἀπὸ τὸ φῶς τοῦ μεσημεριοῦ καὶ δεξιὰ ὕψονόταν βουνὸ ἀπὸτομο ὁρῶμένο ἀπὸ τίς βροχές, μὲ χαμόδεντρα ποὺ φύτρωναν ἀριὰ καὶ ποῦ. Εἶδα ἔξωθεν ἕνα κοπάδι ἄσπρα ἄλογα πανόμορφα ποὺ ἔδωσαν στὴν ἐρημίαν, σὺν ἀνάγλυφα τοῦ Παρθενῶνα. Μόλις μὰς ἐνοιώσαν, σήκωσαν τὰ περήφανα κεφάλια τους, μὰς κύταξαν μιὰ στιγμή καὶ ἔφυγαν τρεχάτα κοπαδιαστά, τὰ καλοφτευσμένα τὰ ἄσπρα ἄλογα, τὰ νησιώτικα, τ' ἀγριεμένα. Κύταξα πολλὴν ὥρα περιμένοντάς τα στὴν ἀντικρυνὴ ράχη νὰ τὰ ξαναδῶ, μὰ εἶχανε χαθεῖ.

Χάσαμε τὸ μονοπάτι καὶ πῆσαμε σὲ μιὰ κατηφορὰ ντυμένη πυκνὰ χαμόκλαδα ἀγκαθωτά, μπλεγμένα κέδρα, πρινάρια καὶ σπάρτα. Καὶ ὅλα μοῦ κεντοῦσαν τὰ ποδάρι. Ἀριστερὰ καὶ χαμηλὰ μοῦ ἔδειξε ὁ ὁδηγός μου τὴν Παναγία τὴν Κρεμώτισσα, ἐκκλησιὰ σκαρφαλωμένη σ' ἕναν γκρεμὸ μὲ μερικὰ δέντρα. Πέρα φαίνονταν μιὰ ἀπαλότατη ἀμμουδιά ἀνάμεσα στὰ βουνὰ ποὺ ἀνοίγονταν, καὶ πάλι ἡ θάλασσα μιὰ ὁμορφιά καίτονταν πάρα πέ-

νικὰ καὶ φαρμακεμένα κ' οἱ κάρτες οἱ γελοιογραφικές. Μιὰ ἀπὸ αὐτὲς παρίστανε τὸ Δὸν Κιχώτη καὶ δάλα σὲ κοκκαλιάριχο ἄλγο, νὰ χυμᾷ μ' ἕνα χοντρότατο κοντάρι σὲ κάποιους ἀνεμόμυλους ποὺ φαντάζανε στὰ βάθη τοῦ ὀρίζοντα, εἰρηνικοὶ καὶ ἀθῶοι καὶ ἀνυποψίαστοι.

Μιὰ ἄλλη παρίστανε τὸν Ἰάκρο ποὺ ἀνέερα, μὲ τὸ κεφάλι μέσα στὰ πόδια του, κουδριαστὰ γκρεμιζότανε ἀπάνω στὸ πέλαγο καὶ τὰ φτερά του χίλις κομμάτια εἶχανε καὶ ἀκροπετούσανε στὸν ἀνεμὸ, σὺν πούπουλα.

Ἔτσι, τίς πρῶτες μέρες, μόνο γράμματα κοροϊδευτικὰ τοῦ στέλνανε.

Ἰσως, σιγὰ-σιγὰ—σὺν τὰ στυλιὰ ποὺ ἐν δὲν τὰ φοβερίσει χυμοῦν ἀπάνω σου—παίρνανε θάρρος, τὸν σιμώνανε, τὸν περικυκλῶνανε, τὸν παίρνανε ἔοπισω καὶ γαυγίζανε. Δὲν μποροῦσε πιά νὰ μπεῖ σὲ κερνεῖτο ὅπου συχναζανε συμπατριώτες του. Εὐτὺς ὡς ἐμπαινε, ἕνα σούσουρο σιγοξέσπουσε κ' ἕνα χάχανο ἀπὸ συγκρατημένα γέλια.

— Κύριε Ἀντεριάδη, ὁρίστε! ὁρίστε!

Κι αὐτὸς προχωροῦσε νὰ πᾶει νὰ τοὺς βρεῖ—κ' ἕνας πάντα ἀστείος βρισκότανε τότε, σηκωνότανε, ἀπλωνε μεγαλόπρεπα τὸ χέρι του καὶ φώναζε,

κάνοντας τὴ φωνὴ τοῦ Ὀρέστη:

— Ὁκίζεστε;

Τὰ γέλια ἀκράτητα πιά, τρηνταχτά, ξεσποῦσαν. Ὅλο τὸ κερνεῖτο πετιότανε στὸ πόδι νὰ δεῖ τί τρέχει. Καὶ τὰ γκαρσοῦνα γελοῦσανε καὶ αὐτὰ χωρὶς νὰ ξέρουνε γιὰτί, κ' ἡ πικρόνη στὸ ταμπεῖο μὲ κόπο μπόρει καὶ κρατοῦσε τὴ σοβαρότητά της.

— Λόγο! Λόγο! Λόγο!

ἀρχίζανε ἔλοι καὶ γαυγίζανε—κ' ἔσκαρτε κ' ἔδωζε μέσα στοὺς ὤμους του τὸ κεφάλι ὁ Ὀρέστης κ' ἔφευγε κατακόκκινος ἀπὸ τὴ ντροπὴ καὶ ἀπὸ τὴν ἀγανάχτηση καὶ πήγαινε σπῖτι του, σύντοιχα-σύντοιχα, κρατώντας τὴν καρδιά του, ποὺ ἤθελε νὰ σπάσει.

Τίνας νὰ πεῖ τὸν πόνο του; Τίνας νὰ πεῖ τὸν πόνο του;

Ἡ Χρυσούλα εἶτανε σπῖτι καὶ τότε περίμενε πάντα, μὰ δὲ μιλοῦσε, ἔσκυρτε μόνο κ' ἔλειωνε. Κάποτε σήκωνε ἀπὸτομα τὸ κεφάλι καὶ τὸν κύταζε, σὰ νάχε πάρει πιά τὴν ἀπόφραξη νὰ τοῦ μιλήσει κοκκίνιζε, ἔπαινε τὰ γόνατά της νὰ μὴν πολυτρεύουνε, μεσάνοιγε τὰ χεῖλιά της καὶ σῶπαινε. Ἐσκυρτε τότε πρὸς πολὺ στὸ κέντημά της καὶ πλῆγωνε τὰ δάχτυλά της μὲ τὴ βελόνα ποὺ ἔτρεμε.

Τίνας νὰ πεῖ τὸν πόνο του; Τίνας νὰ πεῖ τὸν πόνο του; Ἐπλυνότανε ἀπάνω στὸ κρεβάτι του καὶ προσπαθοῦσε νὰ θυμηθεῖ, νὰ συγκεντρώσει τὸ νοῦ του, νὰ ταχτοποιήσει τίς ὁρμές του κ' ἔσφιγγε μὲ τίς ἀπαλάμεις τῶν χειρῶν του τὰ μηλῖγγα του γιὰτὶ χτυποῦσαν δυνατὰ—σὰ φτερά κοράκου—ποὺ περᾶ ἀπὸ μπροστὰ μας—καὶ δὲν τὸν ἀφήναν ἡσυχῶ.

— Θέ μου! Θέ μου! Κ' ἐγὼ ποὺ νόμιζα πὼς θάσπερα φουρτούνες στὴν ψυχὴ τους καὶ θάναφτα πυρκαγιά τὸ αἷμα μέσα στὰ μπράτσα τους καὶ θάρχόντανε ὅλοι μαζί νὰ θέσουμε τὰ θεμέλια μιᾶς νέας ζωῆς πρὸς ὁμορφῆς καὶ πρὸς εὐγενικίας! Καὶ τώρα; Κανένας ἀπὸ τοὺς τόσους νέους δὲ βρέθηκε, κανένας δὲν ὑψώθηκε ἀπὸ τὸ σκλαδόφυχο πλῆθος καὶ νὰ πεῖ:—Ἐρχομαι ἐγὼ μαζί σου! Ὁλόω νὰ ζήσω ὅσω ἀπὸ τὰ κοπάδια κ' ἐγώ! Θέλω νὰ πηλῖψω, θέλω ν' ἀτσαλοδάψω τὰ νεῦρα μου, νὰ τεντωθῶ, νὰ ὑψωθῶ καὶ ν' ἀδράξω ἀπὸ τὰ μαλλιά τὴ Νίκη καὶ νὰ τὴ φιλήσω ἀπάνω στὸ στόμα! Καὶ νὰ τῆς πῶ:—Ὁ ἀντρας σου εἶμαι Ἐγώ! Ὁὲς δὲ θεί, θὰ σπαρταρήσεις καὶ θὰ μοῦ δοθεῖς ἀπάνω στὰ χωματῖνια κρεβάτια τῆς Ζωῆς!

Κανένας! Ὅλοι ὑψώθηκαν κίτρινοι καὶ φιδό-

ρα. Καθώς προβαίναμε έσμιξαν τὰ βουνά και χά-
θηκε ή θάλασσα.

"Υστερα ξανάδραμε τὸ ἐρημικὸ μονοπάτι και
γυρίσαμε τὸ βουνὸ και εἶδαμε τὸ φωτεινὸ τ' ἀκρο-
γιάλι, τὸ δυτικὸ, με τ' ἀνάρια χωριάτικα σπίτια
μέσα στὰ δέντρα· περάσαμε ἀπὸ τὸ Κουρμπέτι με
τὰ ἀναδυστικά νερά και τοὺς μύλους και τίς ἐλιές
και τίς πυκνοφραγμένες ποιτιστικές βραγίές και τὰ
καλυδόσπιτα. Καὶ ἀπὸ μέσα ἀπὸ τοὺς φράχτες και
τὰ κλαριά ἐφεγγε ξανά και φάνταζε ή ζωντανή ή
θάλασσα. Ἐτσι πηγαινόντας φτάσαμε τὸ δειλὸ στὸ
Λάκωμα, ὅλο περιβόλι ἀγριο κ' ἐξοχή ἐλιές γε-
μάτη.

(ἀκολουθεῖ)

ΙΑΔΣ

Ο ΠΟΙΗΤΗΣ RENÉ ARCOS

Τὴν Τετάρτη τῆς βδομάδας ποὺ πέρασε, στὸ
γραφεῖο τὸ ἄλλο, τὸ ὑπηρεσιακὸ. Δειλινὸ. Τὸ
δωμάτιο κακοφωτιστό. Θαμπὰ τὰ πρόσωπα και δυ-
σκολογνῶριστ' ἀπὸ τὰ μάτια μου. Κάτι θαμπὸ και
μέσα μου και δυσκολογνῶριστο. Σκοτούρα, πλήξη,
βίασιμο. Ὁ εὐγενικὸς μου φίλος, ὁ ποιητὴς Bau-
dry, φτάνει συντροφεμένος ἀπὸ ἕνα ξένο κύριο, λι-
γνοκάμωτο νέο με φροντισμένους ἐξωτερικὸς και με
πρόσωπο ἐκφραστικὸ ποὺ ξυπνοῦσε τὴ συμπάθεια.
Γίνεται τὸ παρουσίασμα: — Ὁ κύριος René Ar-
cos. — ὦ! χαίρομαι πολὺ, εὐτυχισμένος εἶμαι γιὰ
τὴ γνωριμιὰ σας.

Εἶχα μπροστά μου ἕνα γάλλο ποιητὴ ἀπὸ τοὺς
πὺ νέους. Συχνὰ σταμάτησ' ἀπάνω στένομα του,
ξεφυλλίζοντας κάποια γαλλικὰ περιοδικά, κ' εἶδω
κ' ἐκεῖ ἀπὸ κάποια κομμάτια ποὺ διάβασα τοῦ ἔρ-
γου του—γιατί δὲν ἔτυχε νὰ πῆσιν στὰ χέρια μου τὸ
βιβλίο του, «La tragédie des espaces», καθὼς
τὸ λέει, ποὺ συγκεντρώνεται χαρακτηριστικὰ τὸ
ἔργο τουτο,—μὴ ἰδέα πῆρα, κάπως ἀρκετὴ γιὰ νὰ
τὸν κοιτάξω ξεχωριστὰ τὸν ποιητὴ τοῦτο ἀνάμεσα
στοὺς ἄλλους ὁμοτέχνους του.

Μὰ λυπάμαι ποὺ δὲ βρέθηκα σὲ ὥρα βολική
γιὰ νὰ μιλήσω μαζί του καθὼς θὰ ἤθελα. Ἐνα
δείλιασ' ἀπὸ τὰ μικρά μου χρόνια φωλιασμένο
μέσα μου γιὰ νὰ με ταράξῃ κάθε φορὰ ποὺ πρω-
τοδρεθῶ μπροστὰ σὲ ξένους και σὲ πρωτογνώρι-
στους, δείλιασμα ποὺ τὸ μεγάλωνε ή δυσκολία μου
ή μεγάλη στὸ μίλημα μὴς ξένης γλώσσας, τόσο

γλωσσάτοι και μὺ τσιρήσανε τὸ φρυάκι τοῦ φτό-
νου και τῆς εἰρωνείας και τοῦ περιπαγμοῦ! Ὅλοι
ὕψωθήκανε σὲ ἀρμονικὸτακό σύμπλεγμα και με τὰ
χέρια, με τὰ στομάτια, με τὰ μάτια γεμάτα βρι-
σιές και πέτρες χυμήσανε ἀπάνω μου. Οἱ πρόστυ-
χοι!

Πετάχτηκε ἀπὸ τὸ κρεβάτι με ἀγανάκτηση.
Σταύρωσε τὰ χέρια του. Ἐλεγε—θὰ νικήσω τὴ
λύπη μου και τὴν ἀπογοήτεψη και θὰ προχωρήσω,
ὡς εἶμαι και μόνος! Καλὴτερα μόνος! Ἀς φωνά-
ζουν οἱ ἄλλοι κι ὡς οὐρλιάζουν γύρω μου. Ἐγὼ θὰ
προχωρήσω!

Καὶ ρηχνότανε με τὴν ὁρμή τοῦ ἀγιάτρευτου
και τὸ ἀπελπισμένου στὴ μελέτη.

Σωρὸς μπροστὰ του τὰ βιβλία, ὅπου ὅλοι οἱ
σοφοὶ τοῦ κόσμου τώρα και χιλιάδες χρόνια δίνουν
μὴ δικιά τους ἀπάντηση στὸ αἰνίγμα τῆς Ζωῆς.
Στὸ αἰνίγμα, ποὺ ἴσως και νὰ μὴν ὑπάρχει καθόλου.
Τί σημαίνει; Τὰ σοφὰ κεφαλάκια ξοδέψανε τὴ γλυ-
κειὰ νιότη ἀλλάκιρη, ἀσκητέψανε τὰ ὁμορφότερα
χρόνια τῆς ζωῆς, και σκύφτανε και σκύφτανε, κα-
τάμαυρα στὴν ἀρχή, κ' ὕστερα κατάσπρα, σκύφτανε
τὰ σοφὰ κεφαλάκια κ' ἐπιτέλους βρήκανε πῶς δὲν
εἶναι δυνατὸ νὰ βροῦνε τίποτα.

ἀπὸ τὴ ζωὴ μου τὴν καθηστική και τὴ μοναχική,
ποὺ σπάνια πολὺ, ποὺ σχεδὸν ποτὲ δὲν πλέκει πυ-
κνὲς γνωριμιές και κανενὸς εἶδους συντροφίης με ἀν-
θρώπους ἄλλους και πὺ πολὺ με ἀλλόγλωσσους,
ὅσο κι ἀπὸ τὴ δυσκολία, γενικώτατα, ποὺ δένει τὴ
γλώσσα μου, ὥστε νὰ μὴν τὰ καταφέρνω νὰ μιλῶ
μήτε και τὰ ρωμαϊκά, μὰ και με κείνα νὰ σκον-
τάβω, σὰ νὰ μοῦ εἴτανε γραφτὸ νὰ στοχάζωμαι και
νὰ κουνιέμαι μόνον τὴν ὥρα ποὺ σέρνω τὸ κοντύλι
στὸ χαρτὶ ἀπάνου,—βάλτε και τοῦ μέρους ἐκείνου
τὸ ἀκατάλληλο, κ' ἕνα κουδούνι ποὺ σημαίνοντας ἔ-
κοψε τὴ βίβλα καλώντας με σὲ βιαστική δουλειά,—
κι αὐτὰ και κείνα θελήσαν ὥστε νὰ μὴ φερθῶ,
χρόνων ἐγὼ τραγουδιστής, και τίποτε ἄλλο στὸν
κόσμο τοῦτο σπουδαιότερο μὴν ἔχοντας ἀπὸ τὴν ἀ-
γάπη πρὸς τὴν Ποίηση και πρὸς κάθε τι ποὺ ἐμ-
πνέει τὸ τραγούδι, και τίποτε ἄλλο ἐπιθυμητότερο
μὴ ξέροντας ἀπὸ τὴ γνωριμιὰ ἐνὸς νέου ποιητῆ
ποὺ γράφει σὲ μὴ γλώσσα παγκόσμια και ποὺ σή-
μερα ὁ στίχος του μορεῖ νὰ ψιθυρίζεται περήφανα
μονάχ' ἀπὸ τὸ στόμα του, μὰ ποὺ ἀγριο μορεῖ νὰ
τόνε σαλπίσῃ τὸ στόμα τῆς Φήμης, νὰ τοῦ φερθῶ,
ὄχι καθὼς θὰ περίμενε ἀπὸ μένα, και μ' ἔλη τὴν
καλοπροαίρετη παρουσία τοῦ φίλου Baudry. Τοῦ
τραύλισα μόνον κάποια κομπλημένα γιὰ τὴν τέχνη
του τὴν ἀριστοκρατική και τὴ σοφή με τὸν καθολικὸ
τῆς χαρακτήρα και τοὺς πλατιοὺς ὀρίζοντας ποὺ
θέλει νὰ ὀλέξῃ, και τοῦ εἶπα πῶς ἴσα ἴσα τὴν περα-
σμένη μέρα ἔδλεπα προσεχτικὰ νὰ τὸν ἀναφέρῃ,
σὰν ἕνα ἀπὸ τοὺς ἀντιπρόσωπους τῆς σοφῆς ὁργα-
νωμένης ποιητικῆς, μέσα στὸ βιβλίο του γιὰ τὴν
«Ἐπιστημονική Ποίηση», ποὺ εἶχε τὴν καλοσύνη
νὰ μοῦ στείλῃ ὁ René Ghil, ὁ πολὺ δυσκολονόη-
τος, μὰ τρανοσυνεῖδτος και ἀξιοθάμστος ποιητής.
Τοῦ πρόφερα τὸνομα τοῦ Verhaeren, και μοῦ
ἀποκρίθηκε σὰν ἕνας ποὺ ἔχει καθαρὴ τὴ συνείδηση
τῆς μεγαλονόητης τέχνης τοῦ ποιητῆ τῆς «Πολλα-
πλῆς Λαμπράδας», πρώτου μέσα στοὺς πρώτους.
Ἀπὸ τοὺς νέους δὲν εἶχα πρόχειρο νὰ τοῦ ρέξω
ἄλλο παρὰ τὸ ὄνομα τοῦ Jules Rommain, τοῦ
χτυπητοῦ με τοὺς λεύτερους και χωρὶς ρίμα ρυθ-
μοὺς τοῦ φάλη τῆς «Σύφυξης ζωῆς», ποὺ τὴν ἀρ-
πάξει, γιὰ νὰ τὴν παραστήσῃ, μέσ' ἀπὸ τὸ κάθε τι
τῆς χώρας, ἀπὸ τοὺς δρόμους τῆς κι ἀπὸ τὰ σπίτια
τῆς, ἀπὸ ὅλους τοὺς θόρυβους ποὺ φάνουν ὡς
ταυτιά του, ἀπὸ ὅλα τὰ θεάματα ποὺ χτυπήσανε
τὰ μάτια του. Τόνη ρώτησα και γιὰ τίς Μοῦσες,

Γέροι πιά, χλωμεῖ κι ἀνήμεροι, κατορθώσανε
νὰ νοιώσουν, ὅτι ὁ ὄχλος νοιώθει εὐτὺς ἀπαρχῆς, με
τὸ ἐπιστήμῳ του, τὸ ἀλάθευτο:

«Δὲ γεννηθήκαμε γιὰ νὰ νοιώσουμε τὴ ζωὴ, μὰ
γιὰ νὰ τὴν χαροῦμε».

Και σωριαζονται ἀσπρομάλληδες ἀπάνω στὰ
ὀγκώδη τοὺς βιβλία και κλαίνε ἀκηγόρητοι τὴ
ζωὴ ποὺ χάσανε, κλαίνε τὸν ἥλιο και τὰ τραγού-
δια, τὴ γυναῖκα και τὴ θάλασσα, κλαίνε τὸν ἀπο-
σπερίτη ποὺ δὲν τόνη βλέπανε κάθε βράδι νὰ κα-
τρακυλᾷ νὰ στάζει μέσα στὸ γυαλὸ, και τίς παπα-
ρούνες κλαίνε και τίς κυκλαμιές, ποὺ δὲ μαζεύανε
ποτέ τους, περπατώντας στὰ χωράφια.

Κ' ἔρχεται ὕστερα πονετικός ὁ θάνατος και τοὺς
σκοτώνει. Κι ἀπὸ τὴν ἀκρὴ τοῦ δρόμου, προβαίνουν
ἄλλοι σοφοὶ κι ἀκολουθοῦν τὴν ἴδια στράτα και τὸν
ἴδιο χαμό και σκοτώνονται κι αὐτοί, κ' ὕστερα ἔρ-
χονται ἄλλοι και ἄλλοι και δὲν ἔχουν τελειωμό.

Ἐσκυρτε ἀπάνω στὰ βιβλία κι ὁ Ὁρέστης μᾶς,
και προσπαθοῦσε νὰ πείξῃ και νὰ μὴν ἀκούει τὸ
βαθὺ παράπονο και κλάμα ποὺ σιγονκλαίνε οἱ σοφοὶ
πίσω ἀπὸ τὰ μεγάλα και τρανά τους λόγια. Ἐξέτα-
τικὸς ξεφύλλιζε τὸ χειρόγραφο τῆς «Καινῆς Διαθή-
κης» του και παραφερότανε κι ὁ ἴδιος ἀπὸ τὴν

καθὼς λένε τίς γαλλίδες ρυθμοπλέχτρες ποὺ δώσανε
τώρα στὴ γαλλικὴ τὴν ποίηση μὴ καινούρια ὁρμή
με τὸ νέο αἷμα ποὺ τῆς χύσανε. Τὸνομα τῆς κον-
τέσσας Noailles, τῆς περίφημης φάλτρας τῆς
«Ἀρίστης Καρδιάς», δὲν τᾶκουσε με περισσή εὐ-
χαρίστηση· και μόνο μὴς παίνεψε τὴν κυρία De-
larue-Mardrus. Καθὼς πάλε χωριστὰ μᾶς μι-
λησε γιὰ κάποιον ἄλλο νέο ποιητὴ, ποὺ θὰ εἶναι,
καθὼς φαίνεται, ἀπὸ τὴν παρέα τους, ἀπὸ τὴ συντρο-
φιὰ τῶν λογογράφων ποὺ γνωρίζονται με τὸνομα «le
groupe de l' Abbaye»· γιὰ τὸν Théo Var-
let. Καὶ θυμήθηκα πῶς διάβασα κάποτε στίχους
του σὲ μὴν Ἀνθολογία «Les bandeaux d' or».
καθὼς κ' ἕνα κομμάτι τοῦ René Arcos «Ὁ ἀν-
θρώπινος παροξυσμός». Τὸ ξαναῆδρα τώρα τὸ κομ-
μάτι τοῦτο με στίχους τέτοιους παραστατικούς:

«Μὰ κάτι μέσα μου σαλεύει γιὰ ἕνα πέταμα,
ἂ! κάτι τι ἀκατανίκητο ποὺ τεντώνεται· και με κά-
νει νὰ τινάζωμαι και νὰ σταίνομαι ὀρθὸς με ὕψω-
μένα τὰ χέρια, σφιχτοδεμένος, ὅσο ποὺ νὰ ξεσπάσω,
μέσα στὴ σάρκα μου. Στέκομαι στὸ μῦλο, βλέπω
νὰ ξεπροβάλλῃ ἕνα καρδί, κ' ἔχω τόση ψυχὴ μέσα
στὸ κορμί μου ποὺ δὲν ἔχω πιά κορμί. Βλέπω νὰ
τρανεύῃ ἕνα καρδί· στολισμένο με φλάμπουρα, ζων-
τανώτερα κι ἀπὸ μὴ φωτιά. Εἶναι μεγάλο, πολὺ
μεγάλο, ποὺ θὰ μορεῖ, ἀν τὸ θέλανε, νὰ πάρῃ
ἀπάνου του ὅλους τοὺς ἀνθρώπους σ' ἕνα ζεῖρο τε-
ράστιο, κ' ἔπειτα ἔτσι νὰ τραβήξῃ, λαχταρώντας
ἀπὸ χαρές, με τὸ φέρωμά του, φέρωμα ἡρώισμοῦ
και ἀγάπης και με τὴν πὺ τρελλὴ τόλμη, πάντα
μπρός, πρὸς κάποια τρομαχτική και μορετὴ νίκη».

Μέσα στὴν τέχνη του, με τὰ παγκόσμια κοιτά-
ματα, ὁ νέος μᾶς ποιητὴς σὰ μέσα στὸ καρδί ποὺ
ἀγναντεύει, φιλοδοξεῖ νὰ περιλάβῃ ὅλες τίς ψυχές
με ὅλες τίς ἰδέες και με ὅλα τὰ ζεῖρα. Κακμε-
ταφράζω στίχους του κι ἀπὸ ἄλλο κομμάτι τοῦ
«Ἀνθρώπινου παροξυσμοῦ», βγαλμένο μέσ' ἀπὸ τὴν
«Poesia» τοῦ φίλου μᾶς Μαρινέττη, τοῦ ἄλλου
πάλι, με τὴ ραδαλαϊκή φαντασία και τὴν ἀκρά-
τητη συγχυσία, διαλαλητὴ τοῦ μελλοντισμοῦ:
«Μὰ ή ζωὴ δὲ θέλει νὰ κοιμοῦνται οἱ δυνάμεις τῆς.
Τὸ ὕφαινε τὸ πικρὸ τῆς με σκῆματ' ἀναρίθμητα,
ποὺ εἶναι τὰ στημόνια και τὰ ὑφάδια τῆς. Ἀνά-
παψή δὲ δίνει μήτε στοὺς νεκροὺς... Μὰ τὸ μεγάλο
κράξιμο τῆς λυρικῆς μανίας τὰ πέρασε τὰ κορμιά
μᾶς σὰν ἕνα κῶμα ἡλεκτρικὸ, κ' ἔξαφνα, χυμῆνοι,
ἐλθόρα σὲς σκάλες τῶν ἀλόγων μᾶς, παίζοντας ἐν'

ἀπάντησιν ποὺ ἔδινε στὸ αἰνίγμα τῆς Ζωῆς. Ὅλα
με τὴ θεωρία του ἐξηγοῦνται, δικαιολογοῦνται,
μπαίνουν στὴ θέση τους, ἀρχιτεχνικὰ· κι ὥρατα.
Ἡ Ἀγάπη, ή σοφὴ και πολὺξερη, ή ἐπιστημονική
Ἀγάπη, γίνεκε ὁ ὑτέροχος Ἀτλαντας, ποὺ βαστά-
ζει ἀπάνω στοὺς ὤμους του ὅλον τὸν καινούργιο
κόσμο: και τὴν καινούργια Θεοσκεία και τὴν Ἡ-
θική και τὴν Κοινωνία και τὴν Τέχνη.

Θέ μου! Τί ὥρατα, τί ρυθμικὸ, τί λογικώτατο
τὸ εἰκοδόμημα τῆς θεωρίας του! Ὅλη του τὴ νιότη,
ἀλήθεια, ἐκεῖ τὴν ἔδιδε. Τὴ χαρὰ τῆς ζωῆς ἐβγαλῆ-
τνε ἀπὸ τὰ στήθια του και τὴν ἔβαλε θεμέλιο στὸ
εἰκοδόμημά του αὐτὸ. Μὰ τώρα χρίζεται τοὺς καρ-
ποὺς τῆς νίκης του. Μὴ περηφάνεια φωντάνει κι
ἀπλώνει μέσα στὸ νῶ του τὰ κλαδιά τῆς, τὰ καρ-
περά, τὰ γερά, τὰ ὀρθωμένα, σὰ μπράτσα ἡρώων.

Πόσο ὑπέρφερε ὁ Ὁρέστης προσπαθώντας νὰ ξε-
ριζώσει τώρα και τόσα χρόνια ἀπὸ τὰ σωθικά του
μέσα τίς ὁρμές τῆς νιότης! Ἀπελπισμένος ἄρνησε
τοὺς φίλους του νὰ κᾶνουν καντάδα κάτω ἀπὸ τὸ
ὥρατο φεγγάρι και στρίγγωνε αὐτὸς στὴν κάμερά
του μέσα τὰ νεκρικά του τὰ χρόνια και χλωμιάζε
διαβάζοντας, κ' ἔδλεπε τὴ νύχτα νὰ περνᾷ και τὸ
φεγγάρι νὰ χάνεται και ν' ἔρχεται ή μέρα κατακόκ-

Ο ΝΟΥΜΑΣ,

ΒΓΑΙΝΕΙ ΚΑΘΕ ΚΕΡΙΑΚΗ

ΣΥΝΤΡΟΜΗ ΧΡΟΝΙΑΤΙΚΗ

Γιὰ τὴν Ἀθήνα Δρ. 8.—Γιὰ τὴν Ἐπαρχίαν Δρ.

Γιὰ τὸ Ἐξωτερικὸ Φρ. Χρ. 10.

Γιὰ τὴν Ἐπαρχίαν δεχόμεστε καὶ τρεῖς (2 Δρ. τὴν τριμηνία) συνδρομῆς.

Κανὼν δὲ γράφεται συνδρομητὴς ὃ δὲ στέλλει μπροστὰ τὴ συνδρομὴν του.

10 λεπτὰ τὸ φύλλο λεπτὰ 10

Τὰ περασμένα φύλλα τοῦ Νουμά πουλιούνται σὲ γραφεῖο μας σὲ διπλὴ τιμὴ.

ΒΡΙΣΚΕΤΑΙ. Στὰ κιόσκια (Σύνταγμα, Ὁμόνοια Ἑθν. Τράπεζα Ὑπ. Οἰκονομικῶν, Σταθμὸς Τροχιόδρομου (Ἀκαδημία), Βουλὴ, Σταθμὸς ὑπογείου Σιδηρόδρομου Ὁμόνοια), σὲ κιόσκια Ἰαννοπούλου (Χαντεία), σὲ βιβλιοπωλεῖα Ἑστίας Γ. Κολάρου κα-Σακέτιου (ἀντίκρυ στὴ Βουλὴ).

Στὴν Κέρκυρα, Πάτρα καὶ Βόλο, σὲ Πραχτορεῖα τῶν Ἐφημερίδων, στὸν Πύργο σὲ βιβλιοπωλεῖο τοῦ κ. Κ. Βαρουξῆ.

ΠΑΡΑΓΡΑΦΑΚΙΑ

Ποὺς βρίζει καὶ συκοφαντεῖ—Τὸ μεγάλο μυ-
σικὸ—Ἡ τρικλοποδιὰ—Ἡ Κυβερνη-
τικὴ πλειονοψηφία—Οἱ ποσαπαίροντες.

ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ ποῦθαλὲ ὁ κ. Πάλλης γιὰ τὸν ὀρθόδοξο κλῆρο τῆς Τουρκίας δὲν τὸ εἶδαμε ἀκόμα. Μπορεῖ νὰ μᾶς τῷστεῖ καὶ χάθηκε· μπορεῖ καὶ νὰ μᾶς τὸ στέλλει ἀργότερα. Εἶδαμε ὅμως τὴν βρισιὰς «Προδότης, συκοφάντης, ἀνόητος κτλ.» ποῦ γράψανε οἱ «Καιροὶ» καὶ ἡ «Ἑστία». Τὴν εἶδαμε καὶ δὲν ξαφνιαστήκαμε καθόλου. Οὔτε προδότης, οὔτε συκοφάντης, οὔτε ἀνόητος εἶναι ὁ κ. Πάλλης. Τὸ ἐναντίο, εἶναι πολὺ πατριώτης καὶ ἔχει τὴν μανίαν νὰ ζήσει τὴν ἀλήθειαν. Κι' αὐτὰ εἶναι τὰ δύο μεγαλύ-
τερα ψεγάδια του. Μιλώντας λοιπὸν καὶ γιὰ τὸν ὀρθόδοξο κλῆρο τῆς Τουρκίας, θὰ μίλησε πατριω-
τικὰ καὶ εἰλικρινά, θάπε τὰ πράγματα μὲ τὸ νομά-
τους, καθὼς τὸ συνέπιπτε, καὶ θὰ ξεσκέπαζε τὸ
κακό, θαρρῶντας πάντα πὼς ἐστὶ θάρσος καὶ ἡ γι-
ατρεία.

Οἱ «Καιροὶ» μᾶς εἶπαν τὸν κ. Πάλλη συκο-
φάντη, δίχως νὰ μᾶς δώσουν καὶ περίληψιν ἀπὸ
τὸ κείμενό του, νὰ δοῦμε καὶ ἐμεῖς πὼς καὶ γὰρ

ἔδωσε καὶ συκοφάντησε. Ἐτοί ποῦ φερθήκανε οἱ
«Καιροὶ» μᾶς δίνουν κάθε δικαίωμα νὰ ποῦμε—μὲ
τὸ συμπάθειο—πὼς ὅχι ὁ κ. Πάλλης, μὰ αὐτοὶ καὶ
βρίσανε καὶ συκοφαντήσανε.

★

ΕἶΝΑΙ ὅμως καὶ ἓνα ἄλλο ζήτημα. Κι' ὁ κ. Ζορμπᾶς
σήμερα, καὶ κάθε ἄλλος ἐπίσημος, ξεσκεπάζουν τὰ λογία
μας, μέσο τοῦ ξένου τύπου μάλιστα, καὶ κανεὶς δὲν
τοὺς εἶπε ὕβριστες καὶ συκοφάντες. Μὰ ἂν κάνεις πὼς λέει
τὸ χιλιοστὸ ἀπὸ τὰ λόγια τοῦ ἡ δ. κ. Πάλλης, ἡ κανένας
ἄλλος ἀπὸ τοὺς δικούς μας, ἀμέσως βριστὶς πάνου σὲ βρι-
σιὰς· ὥστε ὅχι στὰ πράγματα, μὰ στὰ πρόσωπα προσέχουνε.
Νά, τὸ μεγάλο τους τὸ μυστικόν.

★

ΜΙΑ ἐλευθέρη τρικλοποδιὰ πῆγε νὰ βάλει ἡ Κυβέρνηση
στὸ «Στρ. Σύνδεσμος», μὰ ὁ «Στρ. Σύνδεσμος» τὴν ἔνωσε
καὶ τὴν ξέφυγε. Θέλουμε νὰ ποῦμε γιὰ τοὺς πέντε και-
νούριους ὑποστρατήγους ποὺ θελήσανε νὰ κίνουν.

Ὁ κόσμος μόλις τὸ διάβασε εἰς ἐφημερίδας χαμογέ-
λασε πονηρά, καὶ τὴν ἄλλή μερὰ ποὺ διάβασε πὼς δὲ θὰ
γίνουν οἱ στρατηγοὶ ἔνωσε σὰν κάπιο ξαλάρωμα.

Μπορεῖ νὰ χρειάζονται καὶ πέντε καὶ δεκαπέντε στρα-
τηγοὶ μὲ τὸν καινούριον ὀργανισμό τοῦ στρατοῦ. Μὰ προτι-
μώτερο νὰ διοικούνε γιὰ μερικὰ χρόνια τὰ συντάγματα καὶ
τὴν μεραρχίαν καὶ λοχαγοὶ ἀκόμα, παρὰ νὰ γίνουν στρ.
προβιδομοί. Ἀκόμα καὶ ἄλλη μιὰ φορά ἀξίζει νὰ βγοῦνε
οἱ ἀξιωματικοὶ στὸ Γουδὶ γιὰ νὰ ξερῶνουνε τίποτα μακα-
ρλίκι. Τί θένε; Νὰ πιστέψῃ ὁ λαὸς πὼς ὅλη αὐτὴ ἡ φα-
σέρια ἔγινε μωσχὰ γιὰ τὰ γαλόνια;

★

ΑΡΧΙΝΗΣΑΝΕ νὰ μιλᾶνε οἱ βουλευτὲς μέσα στὴ
Βουλὴ, μὰ πάντα μὲ μέτρο. Ἀπὸ τὴν μιὰ μεριά ἔχουν τὸ
χαλινάρι τοῦ καινούριου κανονισμοῦ τῆς Βουλῆς καὶ ἀπὸ τὴν
ἄλλή μεριά τὴν κυβερνητικὴν φοβέρειαν. Ἀμα κανένας βου-
λευτὴς σηκώσει λίγο παρπατῶν τὴ φωνὴν τοῦ ἡ παρακαπῇ
στὸ ρουθόφι τοῦ Ὑπουργείου, νὰ σοῦ στῇ στιγμή ἡ φο-
βέρειαν.

— Ἐμεῖς εἴμαστε πρόθυμοι νὰ ἐγκαταλείψουμε τὴν
Κυβέρνηση...

Ποῦ πᾶει νὰ πᾶι:

— Ἀν ἐξακολουθήσεις νὰ μιλάς ἔτσι καὶ δι' βουδαθείς,
θάχεις νὰ λογαριαστῇς μὲ τὸ «Στρ. Σύνδεσμος».

Ὡστε, σὰ νὰ λέμε, γιὰ τὴν ὥρα τὴν πιὸ γερὴ καὶ θε-
τικὰ πλειονοψηφία μέσα στὴ Βουλὴ τὴν ἔχει ἡ Κυβέρ-
νησι, ἀφοῦ ἡ πλειονοψηφία αὐτὴ στηρίζεται πάνου σὲ τόσα
ἐγγυημένα σπαθιά.

★

ΑΡΓΟΜΙΣΘΟΥΣ, δηλ. φίλους τοῦ Ὑπουργείου ποὺ νᾶναι
διορισμένοι σὲ μιὰ δημόσια θέση καὶ νὰ παίρνουν τὸ λουφὲ
δίχως νὰ δουλεύουνε, δὲν ἔχουμε. Μᾶς τὸ βεβαίωσε ὁ κ.
Εὐταξίας ἀπὸ τὸ βῆμα τῆς Βουλῆς. Ὡστε ἀδικα φωνά-
ζουμε, ἀδικα φωνάζει καὶ ὁ ἴδιος ὁ κ. Εὐταξίας, ὅσο (παρὰ

καλοῦμα) εἶναι ἀντιπολιτευόμενος, γιὰ τοὺς ποσαπαίρον-
τες, καθὼς πολὺ ἐκφραστικὰ τοὺς βάρτισε ὁ λαός.

Καθόλου παράδοξο αὐτοῖς νὰ μᾶς πᾶι ὁ κ. Εὐταξίας ἡ
συνένας ἄλλος Ὑπουργὸς πὼς δὲν ὑπάρχουν καὶ καταγρα-
φῆς ὑπάλληλοι καὶ μεθούριο νὰ μᾶς βεβαιώσῃ πὼς οὕτε
ὑπάλληλοι ἀνέκων ὑπάρχουν.

Κ' ἔτσι σιγὰ σιγὰ θὰ φτάσουμε σὲ ἐξωφρενικὸν συμ-
πέρασμα πὼς ὁ τόπος αὐτὸς πῆγε νὰ βουλιάζῃ ἐπειδὴ αὐτό-
χρησ νᾶχει τίμιους, ἐργατικούς καὶ ἱκανοὺς ὑπαλλήλους.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Les Mavroyéni—Histoire d' Orient.—(de
1700 à nos jours) par Théodore Blan-
card—Paris 1909. Τόμος 2.

Πρὸ μερικῶν μηνῶν ἔγραφε ἐδῶ(1) ὁ μεγάλος
Παλαμᾶς μας ὅτι φοβᾶται πὼς ἔχουμε ὡς τώρα τὴν
μυθολογίαν τοῦ Βλαιογένεως, ὅχι ὅμως τὴν ἱστορίαν του.
Καὶ μοῦ φαίνεται πὼς αὐτὸ εἶναι μιὰ μεγάλη ἀλή-
θεια ποὺ δὲν πρέπει νὰ ξεχνούμε. Ἡ ἱστορία ἡ ἀλη-
θινή τοῦ μεγάλου μας Ἀγώνα θὰ γραφτῇ μιὰ μερὰ,
σὰν περάσουν «χρόνοι πολλοὶ καὶ μένεις», σὰν κα-
ταλαχίστουν τὰ πάθη καὶ τὰ προσωπικά, σὰ μα-
ζευτοὶν καὶ μελετηθοῦν ὅλα τὰ ἔγγραφα, ὅλη ἡ
ἰδιαίτερη ἀλληλογραφία, ὅλα τὰ γραφτὰ μνημεῖα·
τὰ σπαρμένα ἐδῶ καὶ ἐκεῖ καὶ γραφτοὶν ἀμερόλη-
πτες καὶ ἐπιστημονικὲς πραγματείες γιὰ τὰ διάφορα
πρόσωπα τοῦ ἔθνικοῦ μας δράματος.

Τέτοια δουλειὰ καταπίστευται διάφοροι φιλότι-
μοι ἐργάται τῆς ἐπιστήμης, καὶ ἀπ' ὅλους πρῶτα
πρῶτα μοῦ φαίνεται πὼς στέκει ὁ Βλαχογιάννης·
ὁλόκληρα μαζεῖται ὅλοκ' ὁ Βελῆλης, ἀκούει, σκαλίζει
τὰ ἀρχεῖα τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς
Ἀγγλίας. Ὑποθέτω καὶ ἄλλοι κάνουν τέτοια δουλειὰ.
Τὸ βιβλίον ποὺ βγήκε τελευταῖον σὲ Παρίσι ἀπὸ τὸ
γνωστὸ φιλέλληνα λόγιον κ. Θ. Blancard σὲ δύο
μεγάλους πικνοτυπωμένους τόμους, γεμάτους ἀπὸ
σπουδαϊστάτα ἔγγραφα, πλουτισμένους μὲ εἰκόνες
καὶ πανομοιότυπα ἔγγραφων καὶ γραμμάτων, γραμ-
μένο μὲ ἀμερόληψία, εὐσυνείδητα, καὶ μὲ κριτικὸν
μυαλό, εἶναι ἡ ἱστορία τῶν Μαυρογένεων, φαι-
νιχτῆς τῆς ἐποχῆς τὰ μέλη ἐπικίξαν, ἀπὸ τὸν προπε-
ρασμένο αἶώνα ὡς σήμερα, σπουδαῖο ρόλο στὸν Ἑλ-
ληνισμό τῆς Τουρκίας. Εἶναι σχεδὸν δώδεκα χρόνια
ποῦ ὁ κ. Blancard δημοσίευσεν τοὺς «Μαυρογένε-
δες» χιλιοσέλιδο βιβλίον, ποὺ μὲ μετριοφροσύνη ὠνό-

(1) Βλ. «Νουμάς» ἔκθ. 354, 26 Ἰουλίου 1909, σελ. 3.

καὶ θεωρεῖται καὶ τοῦ στραγγαλίζει τὴν ψυχὴ καὶ τὸ
μέτωπο καὶ τοῦ τρώει τὴν καρδιά.

Ὡς τὸ βράδυ καθόντανε ὁ Ὀρέστης σκυφτός
καὶ διόρθωνε τὰ τελευταῖα κεφάλαια τῆς «Καὶνῆς
Διαθήκης» του. Βουτηγμένος στ' ὄνειρό του, ὅλα πιά
τὰ εἶχε ἀποξεχάσει.

Κ' ἡ Ζωὴ περνοῦσε κάτω ἀπὸ τὰ περσινὰ του
μὲ τὰ γέλια καὶ μὲ τὰ κλάματα τῆς, μὲ τίς φω-
νὲς καὶ τίς ξαδιαντροπιές τῆς, μὲ τὴν βιάση τῆς
τὴν ἀνυπόταχτη νὰ χαρεῖ, νὰ ξεχυθεῖ, ν' ἀπλωθεῖ
καὶ νὰ φωντῶσῃ πρὶ νὰ πεθάνει.

Στεκότανε καὶ δίπλα του ἡ Ζωὴ, ἤρεμη, γλυ-
κειά, συγκαταγμένη καὶ κλειστή, ποὺ περίμενε ἓνα
τοῦ λόγο γλυκὸ ν' ἀνοίξῃ τοὺς κρουνοὺς ὅλους τῆς
Καλοσύνης γιὰ νὰ δροσίσει τὰ φλογισμένα χεῖλια
τοῦ Ἀγαπητικοῦ.

Μὰ τίποτα ἀπὸ τοὺς κόσμους αὐτοῦς, τίποτα,
δὲν ἔβλεπε ὁ Ὀρέστης.

Ἐφρону, σήκωσε τὸ κεφάλι του, κουρασμένο ἀπὸ
τὸ πολὺ τὸ σκύψιμο. Μέσα στὸ γαλάζιο μεσόφωτο
τοῦ δειλινοῦ, ἀδερφομένα φανήκανε μέσα σὲ δύο

χρυσὲς κορνίζες, ἀπάνω ἀπὸ τὸ γραφεῖο του, ὁ Μα-
ρθωνομάχος ὁ χλωμός ποὺ πῆθινε καὶ ἡ κατα-
κόκκινη λέξη, ἡ ὀλοζώντανη, δίπλα: «Ἐνοικιά-
ζεται».

Τὸ αἶμα του ἀνέχεσθε πάλι καὶ ἔλαψεν τὰ μά-
γουλά του. Ὅλα πάλι τὰ γέλια καὶ τὰ γιου-
χαῖτὰ ὕψωθήκανε μπροστὰ του, δυνατὰ, θορυβώ-
δικα, ἀνελεήμονα. Καὶ τὰ γράμματα ὕστερα, καὶ οἱ
κάρτες, καὶ οἱ βρισιὲς στοὺς δρόμους καὶ οἱ προσβολὲς
στὰ καρενεῖα. — Ἐνν κῦμα ἀπὸ βόρβορον ἐνοίωθε
στὸ λαϊμό του καὶ στὰ χεῖριά του καὶ ἴσαμε τὰ μάτια
τοῦ τὸν τότε λερώσει καὶ νὰ τὸν πνίγει. Οἱ μου! Πετάχτηκε ἀπάνω ἀπεπισμένος—πνιγότανε!

Ἡ Χρυσούλα σηκώθηκε τρομαγμένη, τὸ κέντημά
τῆς ἔπεσε κάτω, τὰ χεῖριά τῆς τὰ φιλοντισμένα κι-
νηθῆκανε σὰ λαθωμένες φτέρουγες κύκνου—ἀπελπι-
σμένα.

— Ἀγάπη μου, ἀγάπη μου, τί ἔχεις;

— Τίποτα, τίποτα, Χρυσούλα. Τί θές νᾶχω;

Τίποτα.

Ἀπαλὰ ἀπαλὰ τὴν ἐσπρωξε μὲ τὸ χεῖρι του
καὶ τὰ χεῖριά τῆς Χρυσούλας ποὺ εἶσαν ἑτοιμα νὰ
τὸν ἀγκαλιάσουνε καὶ νὰ τὸν παρηγορήσουν, πῆσανε.
Κ' ἡ φωνὴ τῆς βουρκωμένη καὶ τὰ λόγια τῆς, σὰ

δάκρυα πῆσανε μέσα στὴ γαλάζια σκοτεινιά.

— Ὁ καὶ κουράστηκες, Ὀρέστη μου. Ἐργάστη-
κες πάλι σήμερα πολὺ καὶ κουράστηκες.

— Ναι, ναι, κουράστηκα...κουράστηκα.

(Ὁ! Τίνος νὰ πῶ τὸν πόνο μου; Τίνος νὰ πῶ
τὸν πόνο μου!)

Πηγαίνοντότανε μέσα στὴν κάμερα, σὰ νὰ τὸν
κυνηγούσε κανεὶς. Ἦθελε ν' ἀνοίξῃ τὴν πόρτα, νὰ
κατεβῇ κάτω, ν' ἀναπνεύσει, νὰ τρέξῃ μέσα στοὺς
δρόμους, νὰ κουρασθεῖ.

Ἐτᾶνε σὰν τὸ λάφι, μὲ τὰ μεγάλα, τὰ ὀμορφα
μάτια, ποὺ τὸ πῆρνε ξοπίσω κηπάδια τὰ σκυλιὰ
καὶ ὅλο καὶ νυῖσθι πιὸ κοντὰ του τὴ λύσσα καὶ τὰ
γυγυλισματα καὶ τρέχει ἀλκλιασμένο, ἀπελπισμένο
στὸν ποταμὸ γιὰ νὰ πνιγεῖ.

Ἐτοί τὸν κυνηγοῦσαν καὶ τὸν Ὀρέστη οἱ εἰρω-
νεῖες καὶ τὰ γέλια καὶ τὸν στριγγλῶντανε σὲ κρε-
βάτι τῆς Νόρας.

(Ναι! ναι! Ὁ καὶ κλείσω τὰ μάτια καὶ θὰ ρηχτῶ
ὅλος σὲ ξεράντωμα τῆς σάρκας γιὰ νὰ ξεχάσω. Ἡ
Γυναίκα αὐτὴ θάναί γιὰ μένα κανθαρίδα μόνο γιὰ
νὰ τεντώσω καὶ νὰ ἐξεγείρω ὅλες τίς δυνάμεις τῆς
ψυχῆς μου γιὰ ν' ἀντισταθῶ στὸν ὄχλο καὶ γιὰ νὰ
μπορέσω νὰ φτάσω τὸ μεγάλο μου σκοπὸ. Κανένος

μαζε «Δοκίμιο συμπληρωματικής μελέτης στη νεώτερη ιστορία της Ελλάδος, Τουρκίας και Ρουμανίας». Το σημερινό του έργο είναι κάτι περισσότερο από δεύτερη έκδοση, τόσο πλουτισμένο και ξαναχρημένο είναι.

Ο πρώτος τόμος μας δίνει την ιστορία του Νικόλαου Μαυρογένη, ενός από τους πιο περιέργους και σπουδαίους τύπους της Ιστορίας μας. Απόγονος της Βενετσιάνικης φαμελίας των Μοροσίνι (οι έπειτα στις εικόνες και τα αγάλματα που σώζονται στη Βενετία γράφονται Μοροσενι) έφτασε με τη μοναδική του ικανότητα στα πιο μεγάλα αξιώματα της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας κ' επρόσφερε συνάμα μεγάλες υπηρεσίες στο Γένος. Αρχιστράτηγος του Οθωμανικού στόλου και φίλος επιστήθιος του Ναυάρχου Γκεζαερλή-Χασάν Πασά έπαιξε με την επιρροή του τους πληθυσμούς του Μωριά και των Νήσων του Αιγαίου από μεγάλες καταστροφές. Ηγεμόνας της Μολδοβλαχίας ζήτησε να εγκαθιδρύση κυβέρνηση πατρική και να προστατέψη το λαό από την τυραννία και τις άγχαρείς των Μπαγιάρων. Αρχιστράτηγος των Οθωμανικών στρατιών μόρφωσε στρατό από χριστιανούς και ηρωικά αντιστάθηκε στην Αυστρία και τη Ρωσία. Ίσως, αν οι Μπαγιάροι έχτιμοσαν τα αγαθά της διοίκησής του για το λαό τους, αν η Τουρκική Κυβέρνηση σκληρή, άνηχη και άχαριστη δεν τον άποκαθάριζε νικημένο στη Μπέλα, ο Νικόλαος Μαυρογένης, φίλος και προστάτης του Ρήγα, θα έκανε κάτι μεγάλο και για το Γένος την άπελευτέρωση.

Ο δεύτερος τόμος περιέχει την ιστορία των άλλων Μαυρογένηδων. Το άρχοντα Δημήτρη Μαυρογένη, διοικητή της Μύκονος. Το μεγάλο Λογοθέτη και Δραγουμάνου του στόλου Στεφάνου Μαυρογένη που μαρτύρησε κι αυτός με τον Πατριάρχη Γρηγόριο. Το Ιωάννη Μαυρογένη, φίλου του Ρήγα και ιδρυτή της πρώτης εταιρείας από την οποία βγήκε η Φιλική. Της Μαντώ Μαυρογένη της ήρωίδας της Μύκονος, που η ιστορία, έχι πολύ γνωστή στους πολλούς, διαβάζεται στο βιβλίο του κ. Blancard, σαν ένα όρατο ρομάντζο, αν και κάθε της λεπτομέρεια στηρίζεται σε ιστορικά έγγραφα. Μετά διάφορους άλλους Μαυρογένηδες φτάνει στο γνωστότατο σοφό άρχίατρο του Σουλτάνου Χαμίτ το Σπυρ. Μαυρογένη κι αναφέρει μεταξύ άλλων και την έχτιμηση του κ. Α. Παλλή, που έχι τόσο περισσότερη αξία, γιατί ο Μαυρογένης ήταν άπαξος της υπερχα-

θαρεύουσας. «Πάει, λέει ο Παλλής, κι άλλος από τους παλιούς εκείνους που κατώρθωσαν μέσα σε τόσες δυσκολίες και τόσους πειρασμούς να φυλάν τον έθνισμό τους και να γίνονται ώφέλιμοι στο έθνος. »Σαν τούς συλλογίζεται κανείς είναι Τιτάνες και ήρωες.» Έπειτα μας δίνει τη βιογραφία των δυό του γιών, του Αλεξάντρου, πρόεδου της Τουρκίας της Αμερικής και του λαμπρότερου ήγεμόνα της Σάμος, ήγεμόνα που οι Σαμιώτες κατάφεραν να χάσουν κι αυτόν και να καταντήσουν στον Κοπάση. Γι' αυτό το λυπηρό έπεισόδιο αναφέρει (σελ. 612) και το άρθρο του «Νουμά» «Νά άνθρωπος» (Χρόνος Α', αριθ. 43, 2 'Ιουνίου 1903), και του Δημητρίου που με τόσο ικανότητα αντιπροσώπευε την Τουρκία στη Μασσαλία και που, αφού ή Τουρκία, με τις συνειθισμένες ραδιουργίες, έπαψε για 12 χρόνια, ξαναδιορίζει, αναγνωρίζοντας τη μεγάλη του αξία, γενικό της πρόξενο στο Τριέστι.

Τέτοις είναι το όρατο και μεγάλο βιβλίο του κ. Blancard. Μελέτη βαθειά προσώπων και πραγμάτων, ιστορική άκρίβεια που τίποτα δε λέει που να μην το άποδείχνει με έγγραφα και κείμενα, άμεροληψία μεγάλη και φιλελληνισμός, μετρημένος που πρέπει να έχτιμούμε γιατί μας παινά όπου πρέπει και δεν κρύφτει τα στραβά μας, κάνουν τη μεγάλη αξία του συγγράμματος.

Δ. Π. Π.

Έκδοτική Έταιρεία ο «Φοίβος» - Αθήνα

ΑΓΙΟΣ ΘΕΟΣ :

ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ

- Όρκιος τόμος ει: 8ον από 130 σελίδες, με τάριστουργήματα των δημοτικών μας τραγουδιών.
- Εικόνες του ζωγράφου Π. ΡΟΥΜΠΟΥ — Πρόλογος του έκδοτη.
- Έρμηνεία λέξεων. — Βιβλιογραφία.

Κάθε αντίτυπο άρχ. 3. Έτυπώθησαν και 100 άριθμημένα σε χαρτί Ολλανδίας, καθένα άρ. 5.

Παραγγελίες μαζί με ταχυδρ. επιταγές :

Έκδοτική Έταιρεία ο «Φοίβος»

1 Κλεισθήνη, Αθήνα

ή στα γραφεία του «ΝΟΤΜΑ», Ζήνωνας 2.

ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΡΑΜΑΣ

ΟΙ ΛΟΞΟΙ ΣΤΡΑΤΟΚΟΠΟΙ

Πουλιέται στα γραφεία μας άρ. 2.

ΠΕΥΚΟΣ ΟΡΕΙΝΟΣ

Ένας από τους παλιότερους, τους πρώτους πρώτους, άφοσιωμένους συνεργάτες και φίλους του «Νουμά». Τόνομά του Διαμαντής Παπαγιάννης, είταν από την Ήπειρο, σπούδαζε Νομικά και κατοικούσε στο Βόλο. Πρόπερι πήρε το δίπλωμά του, και βγήκε άμέσως στη Μακεδονία με κάποιον άνταρτικό σάμα· εκεί πούνητας και πέθανε την περασμένη βδομάδα στο Βόλο φτισικός.

Στο «Νουμά» ήρθε στα 1903, άμύτηκκο φοιτητούδι άκόμα, με τα «Ρυθόκρινά» του — κάτι τραγουδάκια τρυφερά και όμορφογραμένα. Ήρθε γιομάτος αγάπη για την Ίδια, μαζί με άλλα παληκάκια, που άποτελούνταν από μελισσολόι του Νουμά που έδομώσσε κάτου από τις όνειρεμένες λεύκες της πλατείας Στουρνάρων, καθώς έγραφε κάποτε στο «Άστρ» ο Παπαντωνίου, κ' έρχόντουσαν κάθε Παρασκευή δειλινό ταχτικά στο γραφείο, βιθλώντας στο δίπλωμα του φύλλου.

Νά, δυό τρία από τα «Ρυθόκρινά», για μνημόσυνό του :

Στα βάσανα άδμενίζουμε
και μες στις πίκρες πλέμμε.
Τη νύχτα άναστενάζουμε
και την ημέρα κλαίμε,
κ' είναι γραφτό μας, λέμε,
παντοτεινά στα βάσανα
και στους καημούς να πλέμμε.

Γυρνά γυρνά στη μαύρη ξενιτιά
και μια ματιά για μένα δε δακρύζει,
και δε χτυπάει για μένα μια καρδιά
και να κοιτάξει με ένας δε γυρίζει.
Ποδσαι, άχ, ποδσαι, μάνα μου γλυκύ,
που τα βουνά ή άγάπη σου ραγίζει ;

Είσαι λουλούδι άπαρθενο
με κάλλη άνέγγιχτα και μύρα,
μελλοί δεν τα πάτησε,
σκιά δεν πέταξε τριγύρα.
Χαρά σ' τον που του γράφει ή Μοίρα

— Νόρα ! Νόρα !

Τίποτ' άλλο δεν μπορούσαν να πουνε τα χείλια του Όρέστη.

Τα μπράτσα της είσανε πεσμένα άπάνω του άκίνητα, μα ένόιωθε ο Όρέστης στην πόρτα τους πως είσαν έτοιμα να ξαναρχίσουν πάλι. Τα χρυσά βραχιόλια της μόνο του δροσίζανε τη σάρκα..

Κ' έκλεισε τα μάτια του Κι ως έκλεισε τα μάτια του, άνατρίχιασε σύσωμος. Ό ! πως άνέθηκε σπασμωδικά κι άγίλαστη και πως έσβησε μ' ένα κίνημα νευρικό του χεριού της το φώς του καντηλιού και μείνανε στο σκοτάδι κι όληνύχτα, δληνύχτα, του έπινε τα μάτια και του πιπίλιζε το μυαλό, άγάλια άγάλια, χωρίς να μιλεί, χωρίς να χορταίνει, χωρίς να λέει εύχαριστώ...

(Ό ! να μπορούσα να φύγω ! να φύγω ! Να σπαράξω το σάρκινο άραξοβόλι που πνίγει με ! Ό ! μη με σφίγγεις τόσο ! Έγώ κάτι άλλο θέλω, έγώ πνίγεσαι στην άγκαλιά σου, έγώ θέλω να βγω όξω στο φώς, στον ήλιο, στους άντρες, — γιατί κάποιος άλλος είναι ο σκοπός μου έμειν. Κάποιος άλλος ! Ό ! να φύγω ! να φύγω !)

(Άκούσθεϊ)

δε θα πω τον πόνο μου, κανενός !

Θά τον ξεμοναχιάσω μέσα στο βαθύ βαθύ κρεβάτι τον πόνο μου και θα τον πνίξω και θα τον θάψω ύστερα, σκεπαζοντάς τον με τις βυστινίες κουρτίνες...)

Όιμέ, κάποια πουλιά άκόμα μένουνε στα σπλάχνα του Όρέστη, που δεν τ'έχει άκόμα πνίξει το φίδι το σοφό ! Έτσι πάντοτε έτράψυχα τα κοράκια μένουνε και δεν έχουν σκοτωμό.

II

Άλλοι πνίγουνε τον πόνο τους μέσα στο κρησι κι άλλοι μέσα στο αίμα κι άλλοι φεύγουνε στη μοναξιά κι άδράχνουνε τα σωθικά τους και τότε πνίγουνε με τα δυό τους τα χέρια, κι άλλοι ζητούν να τον σκοτώσουνε στριγμώνοντάς τον άπάνω στα χείλια μιας όμορφης γυναίκας.

Κ' είναι φαρδιά τότε τ' άμαρτωλά κρεβάτια, για να μπερδίσουν να χωρέσουνε το μίσος και την άγάπη και την περιφρόνηση και τη λύσσα και τον άντρα και τη γυναίκα.

Θέ μου ! Θέ μου ! πως τρέμει το κρεβάτι από το Μίσος ! Ο πολιτισμός δεν μπάνει μέσχα από τα

κλειστά παράθυρα και δεν τρυπά τις κατεβασμένες κουρτίνες και δεν μπορεί ποτέ του να φτάσει και να μερώσει τα σώματα τα γυμνά.

Και μένει έτσι ή ζωή άχαλίνωτη κ' ελεύτερη και ρήχνει κάτω και τσαλαπατά όλες τις χαρτινιες μάσκες της εξημέρωσης και του πολιτισμού κ' ύφώνεται ως είναι : άμειλιχτη, σοβαρή και λαχανιασμένη.

Και εξαπλώνεται τότε πίστομα κολλημένη άπάνω στα σεντόνια ή Γυαίκα, κατάχλωμη κι άγέλαστη, κι άνασηκώνει το κεφάλι και κυτάζει τον Άντρα, σά φίδι που άνορθώνεται καταμεσής του δρόμου κ' έτοιμάζεται να όρμήσει και να τρυπήσει τα μάτια του ανθρώπου.

Κι άπλώνει τότε τα μπράτσα του ο Άντρας και την άδράχνει από το λαιμό για να την πνίξει και να σωθει, κ' Έκείνη του χαμογελά και παραλυσών τα δάχτυλά του και σκύφτει άπάνω στο στόμα της και κλεί τα μάτια και σγαλορουφά το φαρμάκι που γλυκοσταίνουν τα δόντια της και τα χείλια και ή γλώσσα.

Και δε μιλούνε και δεν έχουνε τη δύναμη να σηκωθούνε, να σαρθούνε στην πόρτα, να την άνοίξουν και να φύγουνε — να φύγουνε και να σωθούνε...